

Zpracovávání, uchovávání a výměna informací o klientech bankovního sektoru

Obsah

Úvod	2
Cíl a metodologie výzkumu.....	4
Výsledky výzkumu	5
A. Mezibankovní výměna informací.....	5
B. Délka uchovávání údajů a pořizování kopií osobních dokladů.....	8
C. Informování klienta o neuzavření bankovního obchodu.....	9
Shrnutí výsledků výzkumu	10
Závěrečná doporučení	11

Úvod

Veřejný ochránce práv (dále jen „ochránce“) se již několik let zabývá podmínkami zpracování osobních údajů v bankovním a nebankovním sektoru, neboť nejsou optimálně nastaveny.¹ Běžní občané mají pocit, že se při jednání s bankou ocitají v nerovném postavení. Na vině je zejména skutečnost, že **právní úprava** je komplikovaná, nejednoznačná a **zvýhodňuje postavení finančních institucí** vůči klientům.

Zákon dovoluje, aby banky zpracovávaly poměrně velké množství údajů bez souhlasu klientů, je-li to nezbytné pro účel bankovního obchodu (např. smlouvy o běžném účtu či smlouvy o úvěru).² Banky se přitom dovolávají své zákonné povinnosti postupovat obezřetně a přiměřeně právním a věcným rizikům, tedy tak, aby nepoškozovaly zájmy vkladatelů a neohrožily stabilitu a bezpečnost banky.³ Stejně tak mají povinnost zabezpečit identifikaci vkladatele při vedení jeho účtu a identifikační údaje vést po určitou dobu ve své evidenci.⁴ **Snaha bank o minimalizaci rizik bankovních obchodů vede ke shromažďování maximálního nikoliv nezbytného množství informací o klientovi.**⁵

Převážná část takto získaných údajů o klientech je následně **předávána** (s odkazem na zákonem požadovanou obezřetnost a s ní spojenou výměnou informací s ostatními bankami) do **Bankovního registru klientských informací** (dále „BRKI“), který spravuje a provozuje společnost Czech Banking Credit Bureau, a. s. (dále „CBCB“), aniž by zákon dostatečně určitě vymezil rozsah předávaných údajů.⁶

Ačkoliv mezibankovní výměna informací je bezpochyby jedním z nástrojů realizace zákonné povinnosti postupovat obezřetně, **nediferencované předávání osobních údajů** (tedy i těch, které potencionálně neohrožují bezpečnost a stabilitu banky) **nerespektuje zásadu přiměřenosti zpracování dat.**

Lidé si rovněž stěžují, že jim jsou **kvůli záznamu v BRKI odmítány finanční produkty**. Banky podrobněji nevysvětlují (s výjimkou neposkytnutí spotřebitelského

¹ Srov. tisková zpráva ochránce ze dne 11. listopadu 2009, dostupná na:

<http://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2009/prava-osob-pri-ochrane-osobnich-udaju/>

a zpráva o činnosti ochránce za rok 2009, str. 124, dostupná:

http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna_zprava_VOP_2009.PDF.

² Srov. článek 7 písm. b) Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (dále jen „směrnice 95/46/ES“) ve spojení s ustanovením § 37 odst. 2 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách: „Banky a pobočky zahraničních bank jsou povinny pro účely bankovních obchodů zjišťovat a zpracovávat údaje o osobách včetně rodného čísla, pokud bylo přiděleno, vyjma citlivých údajů o fyzických osobách, potřebné k tomu, aby bylo možné bankovní obchod uskutečnit bez nepřiměřených právních a věcných rizik pro banku. Údaje musí být přiměřené právním a věcným rizikům bankovního obchodu se subjektem údajů a relevantní pro posouzení těchto rizik. Na takto získané a zpracovávané údaje se vztahují ustanovení o bankovním tajemství (§ 38).“

³ srov. § 12 zákona o bankách

⁴ srov. § 41c odst. 3 zákona o bankách

⁵ Srov. Výroční zpráva Úřadu pro ochranu osobních údajů za rok 2006, str. 16. Dostupná na: <https://www.uoou.cz/vyrocní-zprava/ds-2089/archiv=0&p1=2087> (ověřeno dne 11. dubna 2016).

⁶ Srov. § 38a odst. 1 zákona o bankách: „V rámci plnění povinnosti postupovat při výkonu své činnosti obezřetně se banky a pobočky zahraničních bank mohou vzájemně informovat o bankovním spojení, identifikačních údajích o majitelích účtů a o záležitostech, které vypovídají o bonitě a důvěryhodnosti jejich klientů, a to i prostřednictvím právnické osoby, která není bankou.“

úvěru⁷), proč odmítají uzavřít smlouvu, nanejvýše zmíní existenci záznamu v BRKI. Klient tak odchází s pocitem, že se stal obětí automatizovaného rozhodování. Tento postup zapovídá unijní právo.⁸

Dalším sporným momentem je **nediferencovaná délka zpracování shromážděných dat**. Vzhledem k tomu, že **žádný zákon nestanoví, po jakou dobu** mohou být údaje o klientech uchovávány pro potřebu vzájemného informování bank, **ustálila se praxe**, že údaje jsou uchovávány **po dobu trvání smluvního vztahu** mezi bankou a jejím klientem a **po dobu dalších čtyř let po jeho ukončení**. Pokud požadovaná smlouva s klientem nebyla uzavřena, jsou údaje o klientovi uchovávány po dobu šesti měsíců ode dne podání žádosti klienta o uzavření příslušné smlouvy.⁹ Nestanoví-li zákon konkrétní lhůtu tak, jako v tomto případě, mělo by v praxi platit, že po zániku závazku je možné údaje klientů uchovávat jen za podmínky, že zpracování je nezbytné pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce a současně není v rozporu s právem subjektů údajů na ochranu jeho soukromého a osobního života.¹⁰ **Paušálně stanovená doba čtyř let nemůže být dobou nezbytnou** pro zpracování všech osobních údajů obsažených v BRKI.¹¹

V neposlední řadě je třeba upozornit na skutečnost, že zákon ukládá všem bankám a pobočkám zahraničních bank **povinnost ukládat dokumentaci o uskutečněných obchodech, údaje o provedené identifikaci, včetně kopií dokladů minimálně po dobu 10 let**.¹² Přijatá zákonná úprava je výsledkem transpozice **směrnice 2005/60/ES**¹³, která však **stanovila minimální délku uchování dat 5 let**.

⁷ Srov. § 9 odst. 4 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru: „Pokud je důvodem neposkytnutí spotřebitelského úvěru výsledek vyhledávání v databázi umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, věřitel okamžitě a bezplatně spotřebitele vyzoomí o tomto výsledku a sdělí mu údaje o použité databázi.“

⁸ Srov. článek 15 směrnice 95/46/ES

⁹ Blíže Informační memorandum BRKI a nebankovního registru klientských informací (dále „NRKI“ dostupné na: https://www.vwfs.cz/public/73/37/70/3372_82983_20151001_C_Informac_ni_memorandum_NRKI_BRKI.pdf [ověřeno dne 11. dubna 2016])

¹⁰ Srov. ustanovení § 5 odst. 2 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů

¹¹ Srov. zpráva o šetření ochránce ze dne 20. července 2011, Sp. zn.: 4369/2010/VOP, dostupná na: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/3774>

¹² Srov. § 21 zákona o bankách, § 10 odst. 6, § 16 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

¹³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/60/ES ze dne 26. října 2005 o předcházení zneužití finančního systému praní peněz a financování terorismu (dále jen „směrnice 2005/60/ES“)

Cíl a metodologie výzkumu

Záměrem výzkumu bylo získat vypovídající data o zpracování osobních údajů klientů bank a jejich výměně v Evropě, abych zjistil, do jaké míry se situace v bankovním sektoru jiných států liší od českého prostředí.

Ve spolupráci s Úřadem pro ochranu osobních údajů jsem oslovil všechny evropské národní úřady pro ochranu osobních údajů a požádal je o vyplnění dotazníku, abych získal informace o zpracovávání, uchovávání a výměně informací o klientech bankovního sektoru v jednotlivých státech a o zkušenostech dozorových orgánů při plnění závazků plynoucích zejména ze směrnice 95/46/ES a směrnice 2005/60/ES, především jejich článků 30 a 32.

Výzkumu se nakonec zúčastnilo Bulharsko, Estonsko, Finsko, Chorvatsko, Irsko, Island, Itálie, Makedonie, Nizozemsko, Rakousko, Řecko, Slovensko a Slovinsko.

Dotazník byl strukturován do tří tematických sekcí:

A. Mezibankovní výměna informací:

- Na jakém právním základě a za jakých podmínek probíhá mezibankovní výměna informací o klientech bank v jednotlivých zemích?
- Jaké údaje, k jakému účelu, jak dlouho a jakou formou jsou bankami zpracovávány?
- Je subjekt údajů informován o zpracování svých osobních údajů?
- Je zpracování osobních údajů podmíněno jeho souhlasem?

B. Délka uchovávání údajů a pořizování kopií osobních dokladů klientů bank:

- Jak dlouhou dobu jsou v databázích bank údaje o klientech? Je v Evropě obvyklé, aby byla doba uchování údajů dlouhá 10 let?
- Umožňuje většina států EU rozlišit mezi jednotlivými údaji, nebo je striktně stanovená jednotná doba pro zpracování všech osobních údajů?
- Je umožněno kopírování osobních dokladů v bankovním sektoru bez souhlasu subjektu údajů?

C. Informování klienta o neuzavření bankovního obchodu:

- Jsou klienti informováni o důvodech neuzavření bankovního obchodu?

Výsledky výzkumu

Část A: Mezibankovní výměna informací

Právní základ mezibankovní výměny informací o klientech

Z oslovených států 6 uvedlo, že banky si v jejich zemi vyměňují informace o klientech rovněž **na základě zákona**, ve čtyřech zemích je právním titulem pro mezibankovní výměnu informací **prováděcí vyhláška** a v **10 zemích je to jiný předpis**.

Účel shromažďování a zpracovávání údaje o klientech v databázích¹⁴

Převažujícím účelem zpracování osobních údajů klientů bank je **plnění smlouvy (realizace bankovních obchodů)**, tj. účel, pro nějž by měla být shromažďována data i v ČR. Některé státy nadto uvádí i **další účely** zpracování osobních dat, např. prevence praní špinavých peněz (Finsko, Bulharsko), daňové účely (Rakousko), zjišťování, prověřování a kontrola identifikace klientů a jejich zástupců, ochrana a domáhání se práv banky/pobočky, zdokumentování činnosti banky/pobočky, výkon dohledu nad bankami/pobočkami, případně další účely, které si banky vymezí nebo budou vyplývat ze zvláštních zákonů (Slovensko). Řecko zmiňuje vedle minimalizace rizik způsobených poskytnutím půjčky insolventním klientům také ochranu dobrého jména banky, ochranu a zlepšení finančních transakcí, omezení podvodů s kreditními kartami a ochranu dat subjektů před možným podvodem v souvislosti se ztrátou dokladů. V Nizozemí slouží údaje klientů i k ohodnocení a přístupu ke klientům, přímému marketingu, řízení kontaktu se zákazníkem, zabezpečení bezpečnosti a integrity finančního sektoru. Island naopak připouští mezibankovní výměnu informací jen za účelem zpracování plateb.

Forma zpracování osobních údajů

Formu zpracování údajů prostřednictvím **více databází** zvolilo 10 států, jednotnou databázi zvolily 4 státy.

S výjimkou Rakouska a Chorvatska **se banky informují o bonitě a důvěryhodnosti klientů prostřednictvím třetí osoby** (obdobně jako v ČR společnost CBCB, a. s.).

Za zpracování údajů odpovídá v 7 případech **banka**, ve 4 případech třetí subjekt.

Rozsah osobních údajů podléhajících mezibankovní výměně

V podobě tzv. black listu, tj. **údaje pouze o problematických klientech shromažďují údaje banky v Rakousku. Ve většině států shromažďují banky údaje o všech klientech.**¹⁵ V pěti státech obsahují databáze i údaje osob, které již klienty banky nejsou z důvodu zániku smluvního vztahu. **Pouze ve třech státech shromažďují banky (obdobně jako v ČR) i údaje o osobách, které se klientem banky nestaly** (klient či banka odmítli vstoupit do smluvního vztahu).

Odpovědi jednotlivých dozorových orgánů svědčí o zcela **rozdílném přístupu bank k rozsahu vyměňovaných informací o klientech**.

¹⁴ Srov. čl. 6 písm. a) a b) směrnice 95/46/ES: „Členské státy stanoví, že osobní údaje musejí být shromažďovány pro stanovené účely, výslovně vyjádřené a legitimní a nesmějí být dále zpracovávány způsobem neslučitelným s těmito účely.“

¹⁵ Klientem se rozumí osoba, mezi níž a bankou existuje smluvní vztah (např. smlouva o úvěru, o půjčce).

Českému modelu zahrnujícímu výměnu jak identifikačních údajů klientů bank, tak informací vypovídajících o bonitě a důvěryhodnosti se zřejmě nejvíce blíží praxe uplatňovaná **v Řecku, Slovinsku, Estonsku¹⁶, Chorvatsku, kde dochází k výměně negativních i pozitivních dat týkajících se chování dlužníků fyzických i právnických osob a uzavřených obchodů.**

Obecnou odpověď, že bankovní výměně podléhají pouze údaje povolené zákonem či informace, které jsou relevantní, kompletní a nepřekračují povolené cíle či účel, k němuž byly shromážděny, poskytla Itálie, Makedonie a Nizozemí.

Rakousko připouští pouze výměnu základních údajů o smlouvě o půjčce.

Slovensko podrobuje mezibankovní výměnu **pouze identifikační údaje klientů.**

Ve Finsku si banky vyměňují pouze informace o klientech podezřelých nebo usvědčených z trestné činnosti.

V Islandu žádný předpis nepovoluje bankám vyměňovat si informace o klientech s výjimkou provedení plateb. Obdobně **Irsko** připouští výměnu údajů jen v případě konsensu, např. když zákazník mění banku.

Zpracování údajů v bankovním sektoru je možné i bez souhlasu klienta, je-li to nezbytné pro splnění smlouvy uzavřené mezi bankou a klientem, pro splnění jiné zákonné povinnosti banky či pro uskutečnění oprávněných zájmů bank.¹⁷ Například z činnosti slovenského Úradu pre ochranu osobných údajov při posuzování nezbytnosti zpracováváných osobních údajů bankami vyplývá,¹⁸ že získávání a následné zpracování osobních údajů o vzdělání a vojenské službě žadatelů o úvěr, spoludlužníka či ručitele neodpovídá účelu zpracování a je věcně neaktuální. Dosažení vysokoškolského vzdělání není měřítkem, které by prokazovalo schopnost splácet úvěr a nižší vzdělání nemusí znamenat neschopnost dostát svým závazkům. Stejně tak nerozhodné je, zda daná osoba (ne)absolvovala vojenskou službu, resp. či je (ne)voják. To platí i pro údaj o druhu bydlení žadatele o úvěr, spoludlužníka, ručitele; s výjimkou případu, kdy úvěr je zabezpečený zřízením záložního práva k nemovitosti určené k bydlení, která je ve vlastnictví žadatele o úvěr, spoludlužníka, ručitele.

Doba uchování osobních údajů klientů při mezibankovní výměně informací

Doba uchování údajů je zpravidla stanovena zákonem (Bulharsko, Estonsko, Irsko, Itálie, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko). **Ve 4 státech** (Finsko, Nizozemí, Chorvatsko, Makedonie) **jde jako v ČR o ustálenou praxi.** V Islandu není doba uchování pevně stanovena.

¹⁶ Estonsko zmiňuje, že informace o porušení platební povinnosti může být poskytnuta, pokud ji jiná finanční instituce potřebuje k určení rizika a k aplikaci principu odpovědné půjčky, a pokud od této události neuplynulo více než 7 let. Osobní údaje ohledně porušení platební povinnosti mohou být poskytnuty, pokud neuběhlo více než 5 let od ukončení porušování. Ostatní údaje se mohou poskytovat jen se souhlasem jejich subjektu.

¹⁷ V souladu s článkem 7 písm. b) a c) a f) směrnice 95/46/ES.

¹⁸ Blíže závazné stanovisko Úradu 1/2004 ze dne 12. května 2004 týkající se zpracování osobních údajů o vzdělání, vojenské službě a druhu bydlení žadatele, spoludlužníka a ručitele, uvedených v jednotlivých formulářích žádostí o poskytnutí úvěru.

Doba uchování osobních údajů činí od 2 do 10 let od zániku závazku či obdobné právní skutečnosti. Konkrétně 3 roky uvádí Rakousko; 4 roky Chorvatsko a Slovinsko; 5 let Slovensko, Řecko a Bulharsko; 6 let Irsko; 10 let Itálie a Bulharsko společně s Řeckem pouze ve specifických případech.

S odlišnými lhůtami od 2 do 10 let v závislosti na povaze shromážděných dat počítají výslovně řecké banky, které některá data, např. drobné nedoplatky, z důvodu absence proporcionality neukládají vůbec, některá data ukládají 2, 5 nebo 7 let, vždy v závislosti na závažnosti porušení smlouvy. Doba uložení dat 10 let je určena jen pro nejzávažnější případy. Řecký úřad pro ochranu osobních údajů schvaluje oficiální dobu uložení dat v bankovním informačním systému. Do jednotlivých kategorií se data zařazují každý měsíc v závislosti na své závažnosti.¹⁹ Obdobně jako v Řecku i banky **v Estonsku a Nizozemí odlišují lhůty v závislosti na účelu a druhu dat**²⁰. Makedonie uvedla, že záleží na vnitřním postupu banky.

Při posuzování nezbytnosti délky uchování údajů²¹ nepřihlíží k žádným dalším skutečnostem stejně jako v ČR banky v Itálii, Estonsku, Chorvatsku, Slovinsku. V Rakousku naopak přihlíží k výši peněžitého závazku, celkovému počtu závazků a k platební kázní. Celkový počet závazků či platební kázeň zohledňuje Řecko, Makedonie a Nizozemí. Bulharsko zohledňuje druh dat a cíl jejich zpracování.

Poskytování informací klientům v souvislosti se shromažďováním údajů o nich

Odpovědi jednotlivých dozorových orgánů svědčí o tom, že **banky informují klienty různě. Informace** o totožnosti správce, účelu zpracování, příjemcích údajů a právu na přístup k informacím a právu na jejich opravu **poskytují minimálně v rozsahu stanoveném** čl. 10 a 11 směrnice 65/46/ES.

Zpravidla banka informuje klienty sama, a to v souvislosti s uzavíranou smlouvou. Postupy bank se liší v tom, zda informují klienty o shromážděných údajích před či při sběru (poskytnutí) dat. Není výjimkou, že banka informuje subjekty o zpracování údajů prostřednictvím informačních letáků, médií či svých webových stránek.

Poskytnutí informací o shromážděných údajích není s výjimkou Nizozemí a Chorvatska zpoplatněno.

¹⁹ Srov. <http://www.tiresias.gr/en/CBS/index.html#C> a blíže zejména rozhodnutí řeckého dozorového orgánu č. 1049-31.3. 1999 a rozhodnutí 523-19.10.1999 ohledně udržování databáze negativních dat, dostupné na http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,43590&_dad=portal&_schema=PORTAL (ověřeno dne 11. dubna 2016).

²⁰ Pokud není minimální a maximální lhůta stanovená zákonem či pravidlem chování, může být delší i kratší.

²¹ srov. čl. 6 odst. 1 písm. e) Směrnice 95/46/ES

Část B: Délka uchovávání údajů a pořizování kopií osobních dokladů

Záměrem výzkumu bylo zjistit, jak byla směrnice 2005/60/ES transponována v jiných zemích, pokud jde o stanovenou **délku uchovávání údajů a pořizování kopií osobních dokladů**.

Z odpovědí dozorových orgánů vyplývá, že **banky jsou povinny uchovávat údaje 4 až 10 let. Převažuje kratší doba než v ČR, a to doba 5 let stanovená směrnicí jako doba minimální**. Slovinsko počítá dle účelu zpracování s různou délkou lhůt, a to i kratší lhůtou, než směrnice 2005/60/ES²². Obdobně lhůtu rozlišují Estonsko²³ a Řecko²⁴. Rakousko, Island a Bulharsko uvádí 5 let bez dalšího. Nizozemí²⁵ a Finsko připouští různé doby. Slovensko uvádí 5 let s možností prodloužení, pokud o to požádá finanční zpravodajská jednotka. Irsko uvádí 6 let.

Dobu 10 let a její striktní dodržování uvádí po vzoru ČR pouze Itálie, Chorvatsko a Makedonie. Řecko uvádí 10 let jen v případě bankrotů.

Směrnice 2005/60/ES dává členským státům **možnost uchovávat buďto kopie osobních dokladů, či pouze údaje o nich**²⁶ (např. v českých podmínkách číslo občanského průkazu či pasu).

Výzkumem jsem zjistil, že s výjimkou Chorvatska jsou banky oprávněny uchovávat kopie dokladů i bez souhlasu subjektů údajů. Převažujícím účelem pořizování kopií dokladů je stejně jako v ČR²⁷ identifikace klienta.

²² U informací zapsaných v informačním systému se data uchovávají 4 roky po ukončení smluvního vztahu. Ukládání informací je upraveno i v zákoně o prevenci praní špinavých peněz a financování terorismu, který stanoví, že určité zákonem vymezené údaje se drží 10 let po ukončení smluvního vztahu, ukončení transakce, nebo vstupu klienta do kasina. Společnost má držet údaje a dokumentaci o zodpovědné osobě a jejím zástupci, profesionálním školení a zaměstnancích a o provedení interní kontroly po dobu 4 let od ustanovení zodpovědné osoby a po provedení profesionálního školení či interní kontroly. Ostatní údaje se uchovávají tak dlouho, jak je nutné k dosažení účelu.

²³ Za účelem prevence praní špinavých peněz se data ukládají 5 let od ukončení smluvního vztahu, účetní doba uložení údajů je 7 let.

²⁴ viz poznámka pod čarou č. 19

²⁵ Délka závisí na konkrétních okolnostech. Např. pokud subjekt údajů spáchá podvod týkající se banky, údaje o podvodu se ukládají na 8 let. Pokud během těchto 8 let spáchá další podvod, doba uložení se prodlouží na 8 let od spáchání pozdějšího podvodu.

²⁶ srov. článek 30 směrnice

²⁷ srov. § 8 odst. 8, § 9 odst. 1, § 10 a § 16 zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Část C: Informování klienta o neuzavření bankovního obchodu

Z odpovědí dozorových orgánů vyplývá, že **banky informují klienta o důvodech neuzavření bankovního obchodu**. Pouze Slovensko uvedlo, že banka nemá povinnost klienta informovat o důvodech neuzavření obchodu.

Rozsah poskytnutého vysvětlení se však výrazně liší, např. v Itálii musí banka subjekt informovat, zda konzultovala osobní údaje v souvislosti s jeho negativní historií, včetně detailů o tom, z jakého systému údaje čerpala a kdo je odpovědným manažerem. **Není nicméně ojedinělé, že se klientovi „pouze“ oznámí, že nesplnil podmínky banky.**

Obecně také platí, že **evidence osoby v mezibankovní databázi může být důvodem neuzavření bankovního obchodu**. Tuto možnost odmítl Island, Estonsko a Rakousko.

Shrnutí výsledků výzkum

Výsledky výzkumu, jehož cílem bylo zjistit stav ochrany osobních údajů v bankovním sektoru napříč Evropou, shrnuji následovně:

- Ve většině států je mezibankovní výměna informací upravena i jinými právními předpisy než zákonem.
- Údaje o klientech jsou ve většině zemí shromažďovány za účelem plnění smlouvy mezi bankou a klientem; nezářídka jsou takto získané údaje zpracovávány i k jiným účelům.
- Většina bank shromažďuje údaje pouze o svých klientech.
- Údaje klientů jsou zpravidla zpracovávány ve více samostatných databázích. Za jejich zpracování odpovídá banka.
- Banky se o bonitě klienta informují zpravidla prostřednictvím třetích osob.
- Rozsah údajů, které si banky mohou vyměňovat, se v jednotlivých zemích výrazně liší.
- Zpracování údajů v rámci mezibankovní výměny je možné i bez souhlasu klienta, je-li to nezbytné pro splnění smlouvy, pro splnění jiné zákonné povinnosti banky či pro uskutečnění oprávněných zájmů bank.
- Ve většině zemí banka sama při uzavírání smlouvy informuje klienta o rozsahu shromažďovaných údajů. Poskytnutí těchto informací není zásadně zpoplatněno.
- Ve většině zemí je doba uchování osobních údajů za účelem mezibankovní výměny na rozdíl od ČR stanovena zákonem. Počátek doby je většinou vázán na zánik závazku či podobnou událost.
- Doba uchování osobních údajů v rámci mezibankovní výměny informací se v jednotlivých státech liší od 2 do 10 let. Délka 4 roky uplatňovaná v ČR odpovídá většinovému přístupu. Některé státy však přihlíží při posuzování nezbytnosti délky uchovávání osobních údajů k dalším skutečnostem.
- Banky jsou povinny uchovávat údaje a doklady o uskutečněných obchodech zpravidla po dobu minimálně 5 let stanovenou směrnicí 2005/60/ES. V některých zemích se uložitelná doba liší podle typu uchovávaných informací. Doba 10 let a její striktní dodržování platí obdobně jako v ČR pouze v Itálii, Chorvatsku a Makedonii. Žádný ze států nestanoví povinnou dobu uložení informací delší než ČR.
- Ve všech zkoumaných státech kromě Chorvatska mohou banky uchovávat kopie osobních dokladů i bez souhlasu subjektu údajů. Převažujícím účelem pořizování kopií dokladů je stejně jako v ČR identifikace klienta.
- Banky informují klienta o neuzavření bankovního obchodu. Rozsah poskytovaných údajů se přitom výrazně liší. Není ojedinělé, že důvodem neuzavření obchodu je právě evidence žadatele v mezibankovní databázi, ani to, že se žadatel dozví pouze to, že nesplnil podmínky banky, bez bližšího vysvětlení.

Závěrečná doporučení

Na základě provedeného výzkumu jsem zjistil, že v mnoha aspektech se přístup bank v ČR zřejmě neliší od postupu bank v jiných evropských zemích.

Nejzásadnějším zjištěním pro mě je, že výsledkem transpozice směrnice 2005/60/ES je stav, kdy doba uchovávání osobních údajů bankami v ČR je jedna z nejdelších mezi konzultovanými státy. Průměrná doba uložení v ostatních zemích se pohybuje kolem pěti let, tj. je o polovinu kratší než u nás.

Doba uchovávání osobních údajů v rámci výměny dat mezi bankovními institucemi **se v ostatních státech výrazně neodlišuje od praxe uplatňované v ČR.** Nežřídka však **banky při posuzování nezbytnosti délky uchování údajů** ve smyslu článku 6 písm. e) směrnice 95/46/ES **přihlíží ke konkrétním okolnostem**, např. výši peněžitého závazku, celkovému počtu závazků a k platební kázní, druhu dat a účelu zpracování.

Po provedeném výzkumu jsem přesvědčen, že má význam zabývat se podmínkami zpracování osobních údajů v prostředí českého bankovního sektoru.

Jelikož zpracování osobních údajů klientů bank vypovídajících o jejich bonitě a důvěryhodnosti v rámci BRKI není podmíněno souhlasem subjektu údajů, ale je prováděno na základě zákonného zmocnění,²⁸ je nutné k výkladu tohoto zákonného zmocnění (jako v případě jakéhokoliv jiného zákonného zásahu do základního práva) přistupovat restriktivně, tj. šetřit jeho podstatu a smysl,²⁹ aby byly minimalizovány zásahy do soukromého a osobního života subjektu údajů.

Pokud zákonodárce sám přesně nestanovil, jaké údaje a jak dlouho se zpracovávají, je nutné při stanovení podmínek zpracování osobních údajů vyvážit právo na ochranu soukromí (na straně jedné) a veřejný zájem na stabilitě bankovního trhu (na straně druhé). Výsledkem provedeného poměrování by mělo být jednak **shromažďování osobních údajů v rozsahu nezbytném pro uzavření bankovního obchodu a přiměřeném rizikům s tím spojeným a současně uzavřený výčet osobních údajů sdílených v rámci mezibankovní výměny informací.** Banka nemůže shromažďovat data, která bezprostředně nesouvisí se vznikem smluvního vztahu, či dokonce uzavření smluvního vztahu poskytnutím určitého typu informací podmiňovat, ani takové informace za účelem mezibankovní výměny informací sdílet s ostatními subjekty. **Riziko zneužití zákona**, které v souvislosti s neurčitou definicí údajů, které banky shromažďují a předávají do BRKI, hrozí, **je třeba s využitím dozorových oprávnění kompetentních institucí eliminovat a efektivně bránit jakémukoliv rozšiřování obsahu jednotlivých databází nad zákonný rámec.**

Uchovávání a následné sdílení osobních údajů osob, s nimiž banka nakonec žádný bankovní obchod neuzavřela, nepovažuji za nezbytné a přiměřené. V BRKI by se neměly nacházet ani informace o klientech, kteří své závazky řádně splnili, neboť zjevně riziko pro bezpečnost či stabilitu banky nepředstavují.

²⁸ srov. § 38a odst. 1 zákona o bankách ve spojení s § 5 odst. 2 písm. a) a e) zákona o ochraně osobních údajů

²⁹ v souladu s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod

Doba, po kterou jsou osobní údaje uchovávány v rámci BRKI, by neměla být stanovena paušálně, ale měla by být diferenciována podle konkrétních okolností případu s ohledem na stanovený účel zpracování. Vždy by mělo být minimálně přihlédnuto k výši peněžitého závazku a celkovému počtu závazků subjektu údajů (odlišit bagatelní pohledávky od těch skutečně významných, rozlišit splacené pohledávky od nesplacených). Všechny závazky v BRKI není možné uchovávat po stejnou dobu. **Přínejmenším je třeba rozlišovat, zda závazky (ne)ohrožují stabilitu banky.** Jistě se v praxi vyskytnou případy, kdy se může stanovená doba jevit jako nedostatečná (např. v situacích, kdy dluhy dosahují desítek či stovek miliónů korun, a navíc nebyly dlužníkem řádně spláceny). Na druhé straně však existují případy, kdy má jednotlivec kvůli bagatelní částce v BRKI negativní záznam.³⁰ Neodlišování znamená riziko zneužití zákonem stanoveného účelu (obezřetnost). Evidování těchto dat v BRKI po uvedenou dobu může představovat nepřiměřený zásah do soukromí, osobní integrity, cti a důstojnosti jednotlivce.

Nadto nelze opominout, že **ekonomická realita je veličinou dynamicky se měnící.** Pokud má být v daném případě účelem zpracování osobních údajů informovat ostatní bankovní subjekty o bonitě, důvěryhodnosti a rizicích vztahujících se k jednotlivým klientům, táži se, zda po dobu čtyř let může libovolná informace bez dalšího odrážet skutečný a aktuální stav věci a plně jej reflektovat. Údaj např. o existenci dluhu, který není aktuální, ztrácí zcela svou **vypovídací hodnotu** a nemůže přispět ke stanovenému účelu, naopak může představovat nepřiměřený zásah do soukromého života jednotlivce.

Konečně se domnívám, že **neúspěšný žadatel o bankovní produkt by měl dostat co nejpřesnější informaci, proč mu ho banka neposkytne.** Nepovažuji za správné, pokud subjekt údajů poskytne bance značné množství údajů o svém soukromém životě, bankovní produkt mu banka neposkytne, jeho údaje však po určitou dobu nadále zpracovává jak banka, tak další bankovní i nebankovní instituce, aniž by se subjekt dozvěděl, proč mu zamýšlený produkt banka neposkytla. Mou snahou je, aby klientovi byly poskytnuty konkrétní, otevřené informace zakládající pro něj skutečně rovnoprávné postavení znalého klienta při jednání s bankou.

JUDr. Stanislav K ř e č e k v. r.
zástupce veřejné ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

³⁰ <http://www.mesec.cz/clanky/pro-30-korun-skoncite-na-4-roky-v-registru-jako-dluznik/> (ověřeno dne 11. dubna 2016)